

STÅNDPUNKT

ENERGIPRISER

Lösningar med konsumenten i fokus

SVERIGES
KONSUMENTER

1. INLEDNING

Sveriges och EU:s konsumenter befinner sig i den svåraste energikrisen på länge, till stor del beroende på kriget i Ukraina men även på effekterna av coronakrisen. Ryssland har minskat gastillförseln och hotar att stoppa den helt, vilket leder till höjda priser på i synnerhet el, livsmedel och boende. Krisen förväntas fortsätta och förvärras under kommande vinter, men utvecklingen är osäker och beror i stor utsträckning på Rysslands fortsatta agerande.

Det är inte bara elen som blivit dyrare. Även priserna på fjärrvärme, gas, ved och flis har stigit och förväntas stiga än mer. Det innebär enorma och helt nya utmaningar för konsumenterna att både bidra till en minskad klimatbelastning och samtidigt klara de allt högre energipriserna. Till exempel har prishöjningar på drivmedel på flera håll, däribland i Sverige, lett till beslut att minska inblandningen av hållbart bränsle vilket riskerar minska viljan till omställning och nödvändiga reformer.

2. VÅR ROLL

Konsumentrörelsen har i detta läge en unik roll att utifrån våra medlemmars intresse och enskilda konsumenters erfarenheter bidra till enkla, begripliga och välmotiverade hållbara val. Det handlar om att:

- värna särskilt utsatta konsumenter, alltså de som drabbas värst av prishöjningar och eventuella stopp i energiförsörjningen till följd av bristsituationer
- ge råd och tips om hur energi och pengar kan sparas och hur konsumenter på andra sätt kan ta kontroll över sin energikostnad
- särskilt uppmärksamma de konsumentgrupper som har väsentligt mindre möjlighet att påverka energianvändningen, exempelvis hyresgäster med direktverkande el
- verka för att de förväntade prishöjningarna inte bromsar eller stoppar nödvändig omställning till ett hållbart samhälle som lever upp till sina klimatåtaganden.

3. ARBETE I EU

EU-kommissionen genomför en rad åtgärder och riktade stöd för att minska energiförbrukningen och fossilberoendet. Nya förslag tillkommer som syftar till att skydda konsumenterna under energikrisen. Dessa inkluderar ett intäktstak för producenter av förnybar el och kärnkraft samt krav på fossilbränslefirmor, som tjänat miljarder på prishöjningarna, att hjälpa drabbade hushåll att ta sig igenom de svåra tiderna.

Sveriges Konsumenter välkomnar dessa initiativ. För att verkligen hjälpa konsumenterna bör dessa intäkter snabbt kanaliseras till dem som verkligen behöver stöd. Eftersom den billigaste energin dessutom är den energi som vi inte använder eller som vi producerar själva, bör ekonomiskt stöd snabbt introduceras och särskilt främja konsumenters investeringar i energieffektivitet och solpaneler.

4. VÅRA LÖSNINGAR

Sveriges Konsumenter och den europeiska konsumentrörelsen BEUC rekommenderar följande lösningar:

Ge ekonomiskt stöd till hushåll som annars skulle få stora svårigheter att betala sina energiräkningar.

- Ett temporärt, ekonomiskt stöd behövs till de hushåll som inte skulle kunna betala sina energiräkningar, framför allt dem med en kombination av låga inkomster och höga boendekostnader. Detta stöd måste ges på ett sätt som uppmuntrar till minskad energiförbrukning. EU:s olika initiativ måste också anpassas till svenska förhållanden där bostäder till stor del värms upp med fjärrvärme eller el, och där den stora andelen boende i flerfamiljshus sällan kan välja energikälla eller reellt påverka fastighetens energibesparing. Dessutom behövs ytterligare krafttag mot överskuldssättning, då fler hushåll kommer att få svårt att totalt klara sina betalningar.

Gör det enklare för konsumenter att spara energi genom energieffektiva produkter och bidrag till isolering och värmeåtervinning.

- Effektivt ekonomiskt stöd behövs för att hjälpa konsumenter att minska sin energiförbrukning. Det kan handla om stöd till värmeisolering och värmeåtervinning liksom stöd till inköp av solpaneler och andra effektiva uppvärmningskällor. Ett stöd för att ansluta fler egnahemsägare till fjärrvärmesystemet bör övervägas.
- De konsumenter som isolerar sina hus, installerar värmeåtervinning, köper värmepumpar och/eller solpaneler står ofta inför långa väntetider och höjda priser på installationer. Det behövs politiska åtgärder för att snabbt öka antalet kvalificerade installatörer av dessa produkter så att konsumenterna effektivt kan få nytta av sina investeringar.
- Slutligen kan det finnas administrativa hinder som kan fördröja installation av solpaneler, som krav på bygglov och långa handläggningstider hos kommunen. Det kan också ta lång tid för nätoperatörer att ge tillstånd att ansluta bostadssolpaneler till elnätet. Alla dessa barriärer behöver sänkas eller om möjligt tas bort helt.

Ge konsumenterna tydlig och lättförståelig information om sina energikostnader.

- Långt ifrån alla konsumenter förstår hur priset sätts på energin och om priset är fast eller kan ändras. Denna information måste bli tydligare och finnas tillgänglig för alla konsumenter. Historisk förbrukning bör anges månadsvis på fakturan för åtminstone de senaste 18 månaderna så att konsumenten lätt kan jämföra de senaste månadernas förbrukning med året före. Den kommunala energirådgivningen måste vara lätt och snabbt tillgänglig för alla och vid behov förstärkas.

SVERIGES KONSUMENTER

Sveriges Konsumenter är en oberoende ideell organisation som arbetar för ökad konsumentmakt. Vi verkar för alla konsumenters självklara rätt till skydd, inflytande och möjlighet att göra medvetna och hållbara val. Vi arbetar brett med konsumentfrågor, men lägger också särskilt fokus vid frågor som rör livsmedel, banktjänster, tillgänglighet, integritet på nätet och hållbar konsumtion. Bakom vår organisation står 20 medlemsorganisationer.

Sveriges Konsumenter driver frågor både nationellt, inom EU och internationellt och representerar konsumentperspektivet i ett 30-tal forum. Däribland genom aktivt medlemskap i den europeiska konsumentorganisationen BEUC, i Consumers International och standardiseringsorganet ANEC.

Vi ger ut den oberoende och reklamfria tidningen Råd & Rön och driver på uppdrag av kommuner och organisationer rådgivande konsumentvägledning.

Postadress: Kabyssgatan 4D,
Stockholm
Besöksadress: Hammarbybacken 27
Telefon 08-674 43 00
info@sverigeskonsumenter.se
www.sverigeskonsumenter.se

Sveriges Konsumenter oktober 2022
Foto: Shutterstock